

Зінаїда Сікорська

Луганськ

Про Міжнародну науково-практичну конференцію

У вересні 2009 року Луганський державний інститут культури і мистецтв запросив науковців, викладачів і студентів вищів, державних службовців, працівників органів місцевого самоврядування та закладів культури і мистецтв узяти участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції «Соціально-гуманітарні дисципліни у творчому ВНЗ: світоглядний аспект викладання» 11—12 лютого 2010 р. Як свідчить інформаційний лист, передбачалось обговорення багатьох важливих питань, зокрема —

- Проблема викладання соціально-гуманітарних дисциплін у творчих ВНЗ:
 - специфіка соціально-гуманітарного знання: проблема формування світогляду;
 - світоглядні проблеми фізичної культури і спорту;
 - мовні обрії світу та формування світогляду студентів творчих ВНЗ;
 - психолого-педагогічні особливості соціально-гуманітарних дисциплін у творчих ВНЗ;
 - культурно-історичні моделі світогляду та особливості їх застосування у викладанні соціально-гуманітарних дисциплін у творчому ВНЗ.
- Естетичні та мистецтвознавчі аспекти сучасного культуротворення:
 - методологія сучасного естетичного курсу;
 - буття мистецтва в сучасній культурі;
 - естетика повсякденності;
 - художня культура в трансформаціях постмодерну;
 - сучасна культура і становлення неклассичного естетичного досвіду;
 - філософсько-культурологічний аспект взаємодії естетики та політики.
- Теорія культури й виклики сучасності:
 - сучасна культура та пошуки цілісності людини;
 - онтологія культури;
 - морфологія культури;
 - семіотика культури;
 - глобалізаційні процеси сьогодення та культурні перспективи;
 - сучасна й традиційна культура: проблеми взаємодії;

- образи, символи і симулякри сучасної культури.
- Проблеми й перспективи розвитку сучасної української культури:
 - стратегії розвитку української культури: теорія та практика;
 - національна самоідентичність як проблема сучасної української культури;
 - українська культура і мова;
 - українська культура і мистецтво;
 - українська культура і наука;
 - українська культура і релігія;
 - українська культура і історія;
 - українська культура в постмодерному світі.

Та й справді ж бо задум був грандіозним. Проте, не зваживши на свої наукові здібності, організатори конференції замахнулися на непосильне. Тож і не дивно, що поза увагою залишилися естетичні та мистецтвознавчі аспекти сучасного культуротворення, теорія культури і виклики сучасності, проблеми й перспективи розвитку сучасної української культури. Зате було виявлено неабияку здібність заставити своїх викладачів написати статті під загрозою розірвати контракт. А хіба може вчений, особливо початківець без потрібної ще серйозної наукової підготовки, працювати з примусу?

До початку конференції було видруковано програму Міжнародної (?) науково-практичної конференції (кількість учасників від України — сорок чотири, від Білорусі — два, від Російської Федерації — шість) та матеріали доповідей.

Через те що в роботі конференції взяли участь лише представники від двох закордонних навчальних закладів і небагатьох вітчизняних (так, на засіданні секції № 1 із запланованих одинадцяти доповідей було заслухано дві), детальніше проаналізуємо наукове видання «Соціально-гуманітарні дисципліни у творчому ВНЗ: світоглядний аспект викладання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 11—12 лют. 2010 р.)» / Луган. держ. ін-т культури і мистецтв. — Луганськ: Вид-во ЛДІКМ, 2010. — 196 с.

Збірник складається з тридцяти статей, які згруповано за п'ятьма розділами: Пленарні

Сікорська Зінаїда Степанівна — кандидат філологічних наук, професор Луганського державного інституту культури.

доповіді (5), Філософсько-політичні аспекти вищої мистецької освіти (9), Мовні обрії світу та формування світогляду студентів творчих ВНЗ (8), Психолого-педагогічна складова (а треба: складник — З. С.) навчально-виховного процесу творчих ВНЗ (8), Світоглядний потенціал фізичної культури і спорту у творчих ВНЗ (8).

Серед авторів тридцять з луганських вишів, між яких двадцять два мистецького профілю і вісім інших профілів, зокрема вісімнадцять викладачів Луганського державного інституту культури і мистецтв (серед них — лише два кандидати наук і один доктор наук), чотири викладачі Луганського обласного коледжу культури і мистецтв, п'ять викладачів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля (серед них — три кандидати наук), два викладачі Луганського державного університету внутрішніх справ (серед них — один кандидат наук). І тільки вісім авторів представляють вищі школи з інших регіонів, а саме України: кандидат наук Кримського навчального закладу, аспірант Харківської державної академії культури, викладач Донецького інституту залізничного транспорту, викладач Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, викладач Львівської державної фінансової академії; Росії: доктор наук та кандидат наук Белгородського державного університету культури і мистецтв, професор Казанського державного університету культури і мистецтв.

За наявності такого якісного й кількісного складу автури не варто було перейменовувати Всеукраїнську конференцію на Міжнародну, а отже, і збірник іменувати Матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції, тим паче, що надруковано його без редагування.

З самого початку відразу викликає довідково-рекомендаційна анотація на виданий збірник, бо в основній частині немає переліку головних проблем та висновків за розділами, а заключна частина вражає нелогічним її оформленням. До того ж в обох варіантах (українському та російському) натрапляємо на невідповідність чинним мовним нормам. Пор.: *Матеріали присвячені різноманітним проблемам викладання предметів соціо-гуманітарного характеру, з якими стикаються викладачі творчих ВНЗ на сучасному етапі розвитку вищої освіти.*

Видання розраховане на науковців закладів культури і мистецтва, викладачів, докторантів, аспірантів, магістрантів та студентів вищих творчих та педагогічних навчальних закладів, слухачів закладів післядипломної освіти, наукових співробітників.

Матеріали посвящені різноманітним проблемам преподавания предметов социо-гуманитарного характера, с которыми сталкиваются

преподаватели творческих вузов на современном этапе развития высшего образования.

Издание рассчитано на научных работников учреждений культуры и искусства, преподавателей, докторантов, аспирантов, магистрантов и студентов высших творческих и педагогических учебных заведений, слушателей учреждений последипломного образования, научных сотрудников [5, 2].

Мало б бути: У матеріалах конференції розглянуто (подано, висвітлено, розкрито, проаналізовано) різноманітні проблеми, соціогуманітарного характеру — соціогуманітарного характеру, закладів культури і мистецтв — утворений культури і мистецтв, видання адресовано (адресоване) науковцям або видання призначено (призначене) для науковців.

Дивує неточне застосування слова *творчий* у номенклатурній назві творчий навчальний заклад, яке ототожнено з прикметником мистецький. А хіба творчість не характеризує працю викладачів педагогічного навчального закладу, як і інших?

Важко й зрозуміти, на яке коло користувачів «видання розраховане». Однорідний ряд, що використано як засіб класифікації, — хибний, бо компоненти переліку не однопланові, тут змішано родові та видові назви: науковці закладів культури і мистецтв є частиною поняття *наукові співробітники*, а докторанти, аспіранти розробляють питання науки, отже — теж науковці.

Про науковість збірника годі й говорити: відчувається, що редакційна колегія на чолі з відповідальним редактором упорядкувала книжку, не усвідомлюючи, що вона має містити в собі дібрані за певним принципом статті авторів. А задекларовано ж основним вихідним положенням цього видання — світоглядний аспект викладання соціально-гуманітарних дисциплін у творчому ВНЗ. Тож як стосуються вказаної теми вміщені до збірника такі публікації: Інтерактивна робота з текстом на уроках української мови в старших класах; Влияние физических нагрузок на занятиях спортивными балльными танцами на типологические свойства нервной системы детей среднего школьного возраста; Професійна адаптація майбутніх правоохоронців у сучасному полікультурному середовищі України; Психолого-педагогические особенности воспитания внимания у детей-сирот на учебно-тренировочных занятиях по игровым видам спорта (ідеться про дітей-сиріт (бейсболістів), які мешкають у школі-інтернаті № 1 м. Донецьк); Здоров'я в контексті соціально-гуманітарного знання (междисциплинарные теоретико-методологические основы библиотечной валеологии) — (у центрі уваги дослідниці питання здоров'я учасників бібліотечно-інформаційних процесів).

Розділ «Пленарні доповіді» містить п'ять статей, не об'єднаних певною актуальною проблемою.

У першій доповіді йдеться про світоглядний потенціал соціально-гуманітарних дисциплін. За результатами конкретного соціологічного дослідження, проведеного в одному з російських ВНЗ культури і мистецтв, І.О. Гречанінова та Є.В. Швартов висновують: «Таким образом, можно сказать, что узкий круг проблем, рассматриваемых в ходе преподавания социально-гуманитарных дисциплин в вузах, не отвечает запросам студентов. В программах не учитывается специфика вуза, наблюдается разрыв между специально-гуманитарными и специальными предметами. Это влечёт снижение интереса к социально-гуманитарным наукам и, как следствие, уменьшение эффективности воздействия на мировоззренческую составляющую» [5, 11].

Проблеми гуманітарної підготовки у вищій школі на порядку денному сьогодні й в Україні. І тут важливіше осмислювати й упроваджувати нові підходи до викладання соціально-гуманітарних дисциплін. А «Пленарні доповіді», на жаль, не дали навіть відповіді, які ж із соціально-гуманітарних дисциплін справді є головними з погляду формування фахівця і громадянина. Один із авторів розглядає культурологію як фундаментальний синтез сучасних гуманітарних досліджень. Інші пишуть про особливості побудови комунікативних ситуацій під час навчання російської мови іноземних студентів, про синтез мистецтв як спосіб актуалізації сприйняття творчого авторського задуму та про термін «сценарій» у сучасному екранному мистецтві.

Переважна більшість статей наступних розділів не торкається місця й ролі соціально-гуманітарних дисциплін у навчально-виховному процесі вищої школи. Так, автори розвідок другого розділу мали б акцентувати увагу на філософсько-культурологічних та соціально-політичних аспектах вищої мистецької освіти. Але лише В.М. Даренська надає особливу увагу питанню про методологічні й світоглядні засади викладання курсу «Історія української культури». Інші автори висвітлюють різні аспекти різних актуальних у гуманітарній сфері, на їх думку, проблем, не пов'язуючи з практикою викладання соціально-гуманітарних дисциплін у мистецькому виші. Зокрема вони викладають погляди на комунікативність ASCII art, вплив трансформаційного періоду розвитку суспільства на світоглядні настанови, алгоритм розвитку української культури в інтерпретації «галицьких сепаратистів», співвідношення понять «етнічна самосвідомість» і «етнічна ідентичність», культуру як елемент семіосфери життєсвіту, зниження читацької культури у світі й в Україні (хіба Україна не частина світу? — З. С.), особливості сприйняття простору в православній монас-

тиській культурі, полікультурне середовище як модель соціокультурного простору, в якому відбувається становлення правоохоронця.

Одне слово, автори не виконали достоту завдання, визначеного назвою розділу, потонувши в різномет'ї та дрібнотем'ї.

Не відповідає означеній темі багато розвідок і розділу «Мовні обрії світу та формування світогляду студентів творчих ВНЗ». Із восьми статей лише у двох порушено питання морального виховання молоді, впливу художньої літератури на духовне становлення молоді. Це дослідження викладачів Луганського обласного коледжу культури і мистецтв: Н.В. Зинов'єва. Літературна освіта як один із засобів духовного й професійного розвитку майбутніх фахівців бібліотечної сфери та А.В. Ярошевская. Визуализация как средство анализа художественного образа.

Інші автори — молоді дослідники — навіть не натякнули про вироблення системи поглядів на життя, природу і суспільство, бракує їм і ґрунтовної професійно-методичної підготовки. О.Ю. Ганзюкова, розглядаючи відеофонограму як могутній засіб розвитку англійського мовлення майбутніх акторів, вважає, що перегляд художнього фільму іноземною мовою, бесіда, під час якої «можно сообщить студентам, что они собираются пройти пробы в Голливуд» (?), і ряд відповідних вправ — підґрунтя «для домашнього задания, например, поставит и снять один из эпизодов фильма, краткой версии всего фильма или ролика в зависимости от фантазии и возможностей данной группы. Работа над фильмом (а чи майбутніх акторів хтось цього вчить? — З. С.) может быть одним из этапов метода проектов» [5, 77]. Але ж в основі навчання мови мають бути загальнодидактичні принципи, а його ефективність значною мірою залежить не лише від розуміння суті різних методів і прийомів, а й доцільного вибору й застосування їх.

Н.В. Колотовкіна стверджує: «У Луганському державному інституті культури і мистецтв навчальним планом передбачено вивчення таких літературознавчих дисциплін, як «Дитяча література» і «Зарубіжна література». А «Українська література»? Вона й розгляд специфіки викладання літературознавчих дисциплін обмежила цими курсами. За її словами, під час вивчення «Зарубіжної літератури» студенти отримують загальне уявлення про становлення і розвиток світової культури та літератури як одного з основних її складників. «Дитячу літературу», на жаль, вивчають лише студенти спеціальності «Книгознавство, бібліотекознавство й бібліографія». А як дисципліну вивчають — жодного слова. Статтю надруковано російською мовою, то й не дивно, що в ній не згадується про українські переклади світових здобутків художності, зокрема про генія-перекладача Миколу Лукаша, який подарував можливість сучасним викладачам-зарубіжникам

упроваджувати в українському чудовому перекладі найвищі твори світової літератури. Коли ж зрозуміємо, що «найважливіше те, щоб ми могли долучити власну свідомість до тієї високовольної площини інтелектуальної естетики, яку нам підготував Микола Лукаш» [1, 7].

Не маючи відповідного досвіду професійної діяльності, К.С. Савич розглядає певні аспекти викладання української мови на підготовчому факультеті для іноземних громадян у мистецькому ВНЗ, серед них проблема білінгвізму, зміст навчальних програм, навчально-методична база. Авторка категорично висновок: «Максимально ефективний підручник має бути побудований на матеріалі не стільки загальномовної лексики, скільки наукової лексики» [5, 89]. І це для іноземного студента підготовчого факультету! Тепер навіть вітчизняні студенти вивчатимуть «Українську мову (за професійним спрямуванням)» протягом трьох семестрів: 3, 4 та 5-го. Висновок, здобутий унаслідок порожнього теоретизування, ще не може вважатися остаточною істиною. У цьому разі наукова робота вимагає від людини не абстрактних умовиводів, а тверджень, підкріплених конкретними фактами на основі знання суті питання й перевічених практикою, досвідом.

Описуючи особливості перифразотворення в сучасній українській літературній мові (на матеріалі мови засобів масової інформації), О.С. Соловійова жодним словом не обмовилася про місце і роль цієї теми в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу. У середині статті має місце деяка суперечність поглядів авторки та невідповідність прийнятого нею визначення перифрази як одиниці мовлення, що має форму метафоричного словосполучення, тим прикладам, які вона наводить: «досліджуючи перифрази спортивних періодичних видань, ми встановили такий синонімічний ряд до словосполучення “футбольний м’яч”: шкіряний, круглий, “снаряд”, шкіряна куля, шкіряний снаряд» [5, 93]. На жаль, у тексті чимало небажаних помилок на кшталт: одночленна модель «прикменник» чи «складний прикменник»: *біло-сині* («Партія регіонів»), *біло-червоні* («БЮТ»), *жовто-блакитні* (представники України переважно на різних спортивних змаганнях); *свято весни і краси* (8 березня); *оціночну та узагальнюючу функції*; *не дивлячись на мінусові позначки*; *подій в житті народу*; *рос. використання перифразов тощо*.

С.В. Чевичалова, аналізуючи специфіку використання практико-орієнтованих технологій, процес викладання іноземної мови студентам творчих спеціальностей обмежує такими завданнями: навчити учнів спілкуватися в усній і писемній формах, удосконалювати навчання різних видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, аудіювання, письмо). Поза увагою й цього автора світоглядні проблеми дисципліни.

У цьому розділі вміщено й вказану вище статтю Н.В. Солодюк «Інтерактивна робота з текстом на уроках української мови в старших класах», вступ і висновок якої становлять компіляцію. Компонування розвідки на підставі чужих матеріалів, без уважного опрацювання джерел призвело до алогізму. Пишучи, що «важливим критерієм сформованості мовної особистості є здатність адекватно сприймати і створювати тексти різних типів, стилів і жанрів мовлення» [5, 95], авторка пропонує на уроці в 10-му класі роботу в групах: 1. складіть рекламний текст і програму перебування учнів 5—7 класів на Прикарпатті та на Луганщині; 2. підготуйте розповідь про символи України й домашнє завдання: для географів (очевидно, майбутніх — З. С.) — розкажіть про географічні особливості етнографічних районів України; для економістів — складіть перспективний план розвитку економіки вашого регіону з урахуванням його природних і соціальних умов; для істориків — розкажіть про цікаві історичні епізоди, пов’язані з культурним розвитком краю; для літературознавців — розкажіть про Луганщину й Прикарпаття літературні. А така спільна діяльність чи забезпечує право школяра на вибір виду, ритму, способу опрацювання матеріалу, чи створює умови для самовираження, самореалізування особистості? Не забуваймо і про особистісно зорієнтоване навчання. Увага вчителя має спрямовуватися на учня, як на його спільну з однокласниками діяльність, так і на власну. Та й інші завдання до поетичного тексту Г. Гайворонської «Луганщині» (з п’ятнадцяти коротких рядків), як-от: 1. Знайдіть слова, ужиті в переносному значенні, поміркуйте, з якою стилістичною метою їх використовує поетеса. 2. Поясніть значення слів *плахта*, *осанна*. 3. Доберіть синоніми до слів *світанок*, *безмежний*, *шанувати*, *сонях*. 4. Чому Луганщину називають світанком України? Пригадайте приклади перифраз — назв міст. 5. Визначте спосіб творення слів *Луганщина*, *безмежний*, *донбаський*, *козацький*. 6. З’ясуйте стилістичну роль звертань, ужитих у тексті. 7. Поставте в родовому відмінку однини слова й визначте в них закінчення: *світ*, *світанок*, *ліс*, *пояс*, *Донець*, *Донбас*, *кряж*, *сонях*. 8. Поясніть уживання розділових знаків у тексті — не заглиблять учня в мовосвіт поетеси, його незбагненну таїну, її мовомислення.

Відомий лінгвостиліст Л. Ставицька має рацію коли, аналізуючи поезію Ліни Костенко, стверджує: «звичні методика лінгвостилістичного аналізу та прокрустове ложе класифікаційних схем, порпання в семантичній матерії її слова та намагання прив’язати останню до референтно-денотативного плану дійсного буття, точніше, життя як воно є, часто не спрацьовують» [6, 7]. А щоб зреалізувати основну мету уроку розвитку комунікативних умінь і навичок, чітко сформульо-

вану М. Пентилюк, — «спираючись на мовні знання, цілеспрямовано збагачувати лексико-граматичний лад мовлення школярів, учити їх сприймати й розуміти чуже мовлення, будувати власні висловлювання відповідно до літературних норм і комунікативних завдань з метою передачі певних повідомлень, обміну думками, новою інформацією і впливу на співрозмовників» [3, 4], педагогові треба набути високого рівня професійної компетентності. Особливо важливо вільно володіти засобами мови в будь-якій мовленнєвій ситуації, зокрема не порушувати літературних норм і в тексті наукового стилю, як це, наприклад, спостерігаємо в аналізованій розвідці: *інтерактивному навчанню, заснованому* (треба: основаному) *на діалогових формах пізнання; відбувається взаємодія вчителя і учня* (взаємодіють учитель і учень); *роботи* (праці) *Л. Варзацької; дослідженню присвячені студії* (?), адже студії — це ретельне вивчення, дослідження чого-небудь або навчання (десь) *педагогів-дидактів... та ін.* (інших) *дослідників* (фахівців з лінгводидактики); *у статті розглядаються* (розглянуто) *проблеми; увага приділяється* (увагу приділяємо); *розв'язанню* (вирішенню) *завдань тощо.*

Четвертий розділ скеровано на з'ясування ролі психолого-педагогічного складника навчально-виховного процесу творчих ВНЗ.

Креативні можливості гри як естетичного принципу М.В. Бриль розкриває на прикладі використання в позанавчальній діяльності квесту та флешмобу. А може, навчаючи краси і розуму, варто звертатися до етнопедагогіки, зокрема й до притаманних, властивих нашому народові занять.

Занесене вітрами моди чуже — один із складників того виховання, яке, на думку О.Є. Єрмоїної, ішло неконтрольовано, деколи руйнівню впливаючи на молоде покоління. Авторка доречно й підкреслює важливе значення виховання ціннісного ставлення до життя у студентів. А яким має бути своєрідний дидактичний орієнтир для вибору тих способів навчання, які найкраще забезпечують процес виховання майбутніх митців? Відповіді немає.

Л.Г. Кириченко охоче пристає до думки багатьох учених, що головною стратегією в системі сучасної виховної роботи є формування у студентів таких потреб та ідеалів, які б сприяли підвищенню естетичної культури майбутніх фахівців як основи духовної культури, і наголошує, що естетичне займає значне місце й у процесі підготовки майбутніх менеджерів культури, але поки що не конкретизує: де, коли, як.

З погляду теми конференції на увагу заслуговує стаття О.Г. Лук'янченко, у якій розглянуто особливості викладання соціально-гуманітарної дисципліни «Етнографія» в мистецькому виші в аспекті професійної спрямованості навчання. Однак недосконале писемне мовлення авторки

відтручує від змісту розвідки, що перенасичена помилками різних типів: *напрямами* (треба: напрямками) *реформування*; *об'єм* (обсяг) *матеріалу*; *змістові співпаданья* (збіги); *оточуючого світу* (навколишнього середовища, довкілля); *народної етнопедагогіки* (народної педагогіки, етнопедагогіки); *при опрацюванні теми* (під час опрацювання теми, опрацюючи тему, коли опрацюємо тему); *при створенні картин* (під час створення картин, створюючи картини, коли створюють картини); *зорієнтованого на подальший саморозвиток, професійне самовдосконалення* (самовдосконалювання) *та професійне самовираження* (самовиражання); *звернемо увагу на опрацювання* (опрацювання); *зі святкування Свята слов'янської культури* (Дня слов'янської писемності і культури); *як складової* (складника) *календарного свята; обов'язкову складову* (складника) *професійної підготовки; важливу складову* (складник); *характеристики випускника вузу* (вищу / ВНЗ); *письмові роботи обговорюються* (обговорюємо, обговорюють); *обирається студентами* (студенти обирають); *йде розробка творчого мініпроєкту* (розробляємо / розробляють творчий мініпроєкт); *І нині, коли стільки проблем виникає у* (в) *молоді через надмірності, недостатню увагу з боку держави, інших об'єктивних чи суб'єктивних причин* (інші об'єктивні чи суб'єктивні причини); *В.Т. Бусел* (Великий тлумачний словник сучасної української мови) *визначає толерантність; «Свічене* (Свіччине) *весілля»; Л. (Лесі) Українки; саме і* (й) *передбачено; закріплює уміння* (вміння); *ролі у* (в) *загальному поступу; знання у* (в) *методики; єдності у* (в) *меті; протягом всього* (усього); *для дикторів* (,) *теле-, радіоведучих; з одного боку* (,) *це надання академічних знань та ін.*

О.М. Волинська переспівує матеріали відомих дослідників про акцентні норми української літературної мови. Рекомендуючи «користуватися орфографічним (орфоепічним) словником» (не зрозуміло, чому використано дужки), сама недогледіла, що правильним є наголошення в дієсловах типу принести, пронести, занести, піднести кінцевого складу, а не принести, пронести, занести, піднести.

Н.Ф. Тихомирова нагадала відому аксіому про важливе значення волі у професійній діяльності людини, але, на жаль, не подала свого розуміння розвитку вольових якостей у студентів коледжу культури і мистецтв.

Не підлягає сумніву обґрунтовувана І.В. Шаповаловою доцільність у навчально-виховному процесі ВНЗ спецкурсу «Психологія творчості», який покликаний впливати на художній смак і моральність студентів у певному напрямі. Про світоглядний аспект викладання дисципліни міг би свідчити конкретизований зміст програми: ознайомлення студентів з класичними зразками —

якими?, уведення до сучасного соціокультурного простору — якого?

Не дають читачеві уявлення про «світоглядний потенціал фізичної культури і спорту у творчих ВНЗ» і розвідки викладачів фізвиховання.

До найактуальніших світоглядних проблем фізичної культури і спорту В.М. Авакова й Г.К. Санджарова зарахували: роботу, спрямовану на найшвидше відновлення значущості фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві як в економічному, соціальному, так і загальнодержавному відношенні; підготування кваліфікованих кадрів у галузі спортивної медицини, фізичного виховання, особливо спеціалістів з фізичної реабілітації; недосконалість навчальних планів; працевлаштування випускників факультетів фізичного виховання. Згадано й про зниження ефективності роботи спеціалізованих ДЮСШ та недостатнє медико-біологічне забезпечення навчально-тренувального процесу спортсменів вищої кваліфікації. Усе наведене автори резюмують так: розвиток фізичної культури і спорту на новому якісному рівні — одна з найбільш актуальних проблем життя сучасного суспільства, вирішення якої сприятиме гармонійному розвитку всіх його представників. Добре, але яка ж специфіка процесу фізичного виховання в мистецькому виші?

Розглядаючи вплив фізичних вправ на зміцнення здоров'я та підвищення працездатності, Г.П. Волик не торкається світоглядного аспекту викладання дисципліни у творчому виші. Та про його компетентність і світоглядну позицію можна судити з такого висловлювання: «Физическая культура призвана формировать всесторонне развитую личность, основными материальными ценностями, физические упражнения является необходимых объёмов двигательных навыков и умений, определенный уровень развития основных физических и специальных качеств, функциональных возможностей различных органов и систем организма» [5, 152].

Не знаходимо авторських поглядів на питання, які ціннісні орієнтації формують заняття фітнесом, черлідінгом, у розвідках О.М. Коломєйцевої, Ю.Н. Іванченко, О.В. Плешакової. Іванченко прокує черлідінгові — одному із символів американського спорту — великі перспективи розвитку в Україні, а О.В. Плешакова обіцяє докласти максимум зусиль, щоб цей вид спорту знайшов своїх послідовників і в Україні. Очевидно, не варто поспішати. На думку В. М. Авакової, Г. К. Санджарової, саме необґрунтований ухил убік так званих елітних видів фізичних вправ, зокрема таких, як фітнес, бодібілдинг, великий теніс і т. п., причому для обмеженої групи людей певного соціального стану і фінансового достатку, і призив до скорочення кількості навчальних занять у загально-освітній та вищій школі, а отже, не лише до зниження рівня фізичного здоров'я і фізичної підго-

товленості дітей і молоді, а й до формування несприятливого іміджу масової фізичної культури.

Отже, статті, представлені у збірнику, не засвідчують світоглядну позицію авторів, не складають певної цілості, взаємно не корелюють і не мають концептуального значення для розуміння важливої й актуальної на сьогодні проблеми — світоглядний аспект викладання соціально-гуманітарних дисциплін у творчому ВНЗ.

В інтелектуальному розвитку фахівця багато важить наукова діяльність, підґрунтям якої є робота з різними джерелами та вміння засобами наукового стилю продукувати й компресувати науковий текст. Останніми роками обов'язковим компонентом наукових видань стали анотація або резюме, що допомагають виявляти необхідну інформацію, формулюючи ключові проблеми дослідження.

На жаль, багато анотацій та резюме не відповідають сучасним вимогам.

Аналізовані наукові твори малих жанрів свідчать, що їх автори часто не враховують принцип ієрархії, не вміють визначити і вилучити необхідну інформацію, переформулювати її й аргументовано викласти за логікою та вимогами наукового стилю.

Чимало авторів у реферативній частині не перелічують основні проблеми та висновки тексту, прийняті або спростовані гіпотези, свою позицію у вирішенні проблем, шляхи практичного впровадження результатів здійсненого дослідження відповідно до поданої в назві теми, а просто повторюють заголовок статті: Пор., заголовок: *Место и роль «Психологии творчества» в учебно-воспитательном процессе творческого вуза* й анотація: *Автор розглядає місце та роль спецкурсу «Психология творчості» у навчально-виховному процесі творчого ВНЗ. Так само: Развитие физических качеств у лиц, занимающихся черлидэнгом і У роботі розглядається розвиток фізичних якостей у людей різного віку, статури, професії, які займаються черлідэнгом.*

Нерідко автор лише називає проблему, але не пояснює, як він її розглядає і вирішує, якого висновку доходить: *Автор аналізує актуальну проблему виховання ціннісного ставлення до життя в студентів творчих ВНЗ; У роботі розглянуто особливості викладання соціально-гуманітарної дисципліни «Етнографія» в мистецькому виші в аспекті професійної спрямованості навчання; У статті розглядається вплив фізичних вправ та необхідних рухових навичок для укріплення здоров'я та підвищення працездатності; У статті розглядаються методичні особливості проведення занять оздоровчим фітнесом, розвиток рухових якостей при різноманітному їхньому поєднанні.*

Отже, типові помилки в анотаціях і резюме такі: на структурно-логічному рівні — непослідовність, повтори; на смисловому рівні —

брак ключової інформації. Та найбільше зауважень до мовного оформлення авторських анотацій (резюме). Вони перенасичені мовними покручами, що розхитують мікросистеми української літературної мови, деформують її на всіх рівнях — лексичному, фразеологічному, морфологічному, словотвірному, синтаксичному.

350-річна політика зросійщення, що, на жаль, триває й досі, та відсутність і сьогодні програми мовно-культурної політики послабили позиції української мови. Ще сильна інерція старої наукової роботи, коли українська мова в умовах бездержавності була насильницьки приречена функціонувати в силовому полі чужої лексико-граматичної системи. Пор., наприклад, резюме російською та українською мовами статті, опублікованої в цьому науковому збірнику:

В работе изложен опыт театрализации лингвокультурологического знания при преподавании русского языка как иностранного. Он рассматривается как эффективный способ создания коммуникативных ситуаций при подготовке студентов творческих специальностей.

У роботі викладений досвід театралізації лінгвокультурологічного знання при викладанні російської мови як іноземної. Він розглядається як ефективний спосіб побудови комунікативної ситуації при підготовці студентів творчих спеціальностей.

Під впливом російських висловів в *работе анализируется, в работе рассматриваются, в работе рассмотрены, в работе приведены* в українській мові часто вживають у роботі *аналізується, у роботі розглядаються, у роботі розглянуті, у роботі наведені*. Тут порушено сучасну українську літературну норму. Російському *работа*, що означає продукт діяльності, відповідають українські *праця і робота*. Та коли йдеться про *печатные работы*, лексична норма рекомендує словосполучення *друковані праці, наукові праці*.

Національну специфіку мови окреслює її прийменникове керування. Помилки в резюме постали внаслідок перекладу російських прийменниково-відмінкових конструкцій *при преподавании, при подготовке*, а не добору українських відповідників під час викладання (викладаючи, коли викладаємо), під час готування (готуючи, коли готуємо).

Типологічну ознаку синтаксису сучасної української мови становлять активні конструкції. Унаслідок впливу книжного стилю російської мови в українських наукових текстах особливо широко почали вживати штучні пасивні конструкції з дієсловами на *-ся*. Лінгвістично необґрунтовано вживає постфіксальне дієслово й автор резюме: *він розглядається* — розглядаємо (розглянуто) його.

Нівелює національну синтаксичну самобутність української мови переважне вживання конструкцій, до складу яких уходить предикатив-

ний пасивний дієприкметник докопаного виду: *публікація присвячена одному з аспектів, доповідь присвячена аналізу, робота присвячена дослідженню, стаття присвячена проблемі, у роботі представлені рекомендації, у роботі наведені матеріали, у роботі запропоновані засоби*. Ці конструкції відображають визначальну рису російського синтаксису. Дослідники наполягають на заміні їх українськими синтаксичними відповідниками, до яких належать неозначено-особові речення та безособові речення, головний член яких виражають предикативні форми на *-но, -то*, якщо предикативний пасивний дієприкметник уживається без зв'язкових і модальних компонентів, чи двоскладні речення з дієслівним складеним присудком, коли предикативний пасивний дієприкметник поєднується із зв'язковими та модальними компонентами. Неприродно граматично оформлене речення *У роботі викладений досвід театралізації лінгвокультурологічного знання при викладанні російської мови як іноземної* можна легко відредувати так: *У статті викладено (описано) досвід театралізування лінгвокультурологічного знання під час навчання (викладання) російської мови як іноземної*.

На превеликий жаль, мусимо порушити й моральну тему. Деякі «скороспечені науковці» безсовісно плагіювали чужі праці. Вони використали у «своїх» статтях уривки з оприлюднених досліджень, слово в слово переписавши кілька абзаців без покликання на автора, а часом і дослівно скопіювавши все першоджерело. У цьому легко пересвідчитися, зіставивши матеріали збірника й Інтернету, пор.:

c. 116—118 i <http://damar.ucoz.ru/publ/20-1-0-169>;

c. 121 i http://revolution.allbest.ru/philosophy/00069971_0.html;

c. 137 i http://otherreferats.allbest.ru/psychology/00000401_0.html;

c. 139 i http://www.acis.vis.ru/8/4/1_10/14.htm i <http://mixzona.ru/referat/referat/4700/>;

c. 146—151 i http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/PPMB/texts/2007-06/07mmvmtl.pdf або http://www.nbu.gov.ua/portal/Natural/Vznu/FViS/2009_1/070-074.pdf;

c. 152 i <http://www.bestreferat.com.ua/referat/detail-34273.html>;

c. 154—155 i http://revolution.allbest.ru/sport/00068271_0.html або <http://www.zakalenok.ru/sovets2.html>;

c. 167 i http://referatiya.ru/referaty/show_referat.php?referat=50365;

c. 178—182 i http://www.volsu.ru/RES_C/VGI/uchebno-metodicheskie/phiskultura/loseva_golubev_gerasimova_pudov-ru-razvitie_fis_kachestv.pdf.

Виникає питання: хто ж у нас охоронятиме моральність. Більшість плагіаторів мають наукових керівників, на яких передовсім і падає провина за діяльність привласнювачів чужих думок.

Треба вчитися у видатних українських учених, бо вони взірці істинного, а не кон'юнктурного служіння науці. Наприклад, кожна наукова праця професора Огієнка може слугувати прикладом не лише добросовісного, а й залюбленого ставлення до копіткої, часто-густо чорнової, одноманітної, виснажливої наукової роботи. Він постійно дбав про культуру видання своїх книг, їхню смислову й граматичну довершеність, сам вичитував по кілька разів коректуру одного видання. Коли ж з якихось причин не встигав перевірити коректуру (а це траплялося вкрай рідко), уважав за потрібне, на виправдання можливих помилок, сказати про це читачам [7, 41—42]. А як чесно служив науці у виснажливих умовах табірному режиму національний художник слова Іван Світличний! Особливо вражає його подвижницьке збирання і вивчення матеріалу з певної проблеми [4, 180—188]. Ці взірці особливо важливі з огляду на те, що тепер плагіаторство зростає.

Звертаємося до Міністерства культури і туризму України, під егідою якого проведено міжнародну конференцію й опубліковано збірник, із запитаннями:

Яку науково-теоретичну і практичну цінність має цей захід? Які національні досягнення з проблематики заходу ввійдуть у світовий інформаційний простір? Чи завдяки такій науковій мові збережемо національну гідність, духовність народу? Зрозуміло, що запитання риторичні, але хтось же має відповісти на них.

Авторитетні вчені наголошують на потребі посилити захисні механізми української мови, «що забезпечують збереження її самобутнього націо-нального «обличчя», передусім її високого літературного взірця, в умовах стрімкої глобалізації» [2, 7]. На нашу думку, беззастережною є нагальна потреба повернутися до твердого правила: те, що недолуге, не має права виходити з друку. Адже позбавлена природних довершених форм, спотворена мова примітивізує мислення людини, нівелює особистість, національно-мовну свідомість і в такий спосіб гальмує розвиток нації.

Примітки

1. **Д.Д. Моцарт** перекладу і Сальєрі глупоти // Всесвіт. — 2010. — № 1—2. — С. 4—7.
2. **Карпіловська Є.** Вона мені свята... // Слово Просвіти. — 2010. — № 12 (25—31 березня). — С. 7.
3. **Пентилок М.** Уроки розвитку зв'язного мовлення чи комунікативних умінь і навичок? // Дивослово. — 2010. — № 3. — С. 2—5.
4. **Сікорська З.** Лінгвістичні студії Івана Світличного часів ув'язнення // Бахмутський шлях. — 2008. — № 3—4. — С. 180—188.
5. **Соціально-гуманітарні дисципліни у творчому ВНЗ: світоглядний аспект викладання: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 11—12 лют. 2010 р.) / Луган. держ. ін-т культури і мистецтв. — Луганськ: Вид-во ЛДІКМ, 2010. — 196 с.**
6. **Ставицька Л.** Слово як сон // Слово Просвіти. — 2010. — № 12 (24—31 березня). — С. 7.
7. **Тимошик М.** Життєвий подвиг Івана Огієнка як взірець для наслідування // Дивослово. — 2007. — № 1. — С. 40—44.

